

Cogito

GÂNDURI DIN AFARA COLIVIEI

Mihai Adrian Hotca

GÂNDURI DIN AFARA **COLIVIEI**

Universul Juridic

București

- 2023 -

Capitolul I

Despre democrație, stat de drept și alte chestiuni politice

1. Sistemul ticăloșit și statul paralel – mit sau adevăr?

În contextul vizitei pe care Bill Gates a efectuat-o în România în cursul anului 2007, a circulat o glumă cinică referitoare la obiectul discuției dintre acesta și președintele României din acel moment, Traian Băsescu. Cu prilejul acelei vizite, Traian Băsescu l-a decorat pe cofondatorul companiei Microsoft cu ordinul național Steaua României în grad de comandor¹.

Este relativ cunoscut faptul că motivul principal al vizitei lui Bill Gates în România l-a constituit lansarea unui nou sistem de operare (Windows Vista), produs de compania Microsoft. Povestea apocrifă spune că după ce Bill Gates i-a explicat președintelui Traian Băsescu că acest sistem de operare are multe aplicații creative de utilizare a programelor informatice și că este „*cel mai sigur*” dintre sistemele produse până la acea vreme, a venit replica fostului președinte al României, care i-a răspuns celebrului Bill Gates astfel: „*În România există un sistem de operare mai sigur decât sistemul Windows Vista: **sistemul ticăloșit***”.

Scurta poveste apocrifă² de mai sus se bazează de fapt pe împrejurarea că sintagma **sistem ticăloșit**, folosită de fostul președinte al României, fusese popularizată de acesta înainte de întâlnirea cu Bill Gates. Foarte probabil că expresia citată mai sus nu a fost rostită de Băsescu în fața omului de afaceri

¹ Ceremonia a avut loc la inaugurarea Centrului Global de Suport Tehnic al Microsoft de la București, în februarie 2007.

² Scornită, inventată.

american, ci a fost pusă în gura acestuia, posibil de un om care a vrut să spună, printr-o scurtă replică cinică, ceva ce nu ar fi avut același impact într-o altă modalitate de comunicare. Într-adevăr, sunt lucruri serioase care, dacă sunt rostite pe un ton sobru sau specific, nu au efectul scontat de către cel care le transmite, dar dacă sunt spuse prin intermediul unei replici ironice sau metafore, scopul urmărit este atins, nu de puține ori, mult mai facil.

Revenind la subiectul anunțat prin titlu, respectiv dacă este adevărat sau fals (mit) că există state cu **sisteme politice ticăloșite**, se cuvine *ab initio* să facem o delimitare a acestora în două categorii de state: democratice și nedemocratice. În țări precum Statele Unite ale Americii (SUA), statele din UE, Japonia și în altele, care se bazează pe regimuri democratice efective (reale, nu declarate), este foarte greu de susținut teza că sistemul puterii ar fi ticăloșit (integral sau în mod substanțial). Existența unui **sistem integral sau substanțial ticăloșit** este un mit dacă ne referim la țările democratice de mai sus, dar consider că un sâmbure de adevăr totuși există.

De exemplu, în SUA s-a discutat despre implicarea sistemului puterii în alegerile prezidențiale (din 2016), prin susținerea unuia dintre cei doi candidați (Donald Trump), fără ca eventuala denaturare a rezultatului votului să fi fost dovedită.

Examinând cu detașare modul cum funcționează sistemele puterii în statele cu democrație consolidată, pe baza datelor publice, se poate constata că anumiți funcționari publici, cu diferite ranguri decizionale în aparatul de stat, din dorința de a-și păstra posturile ori din alte rațiuni, se implică mai mult sau mai puțin în jocul politic, participând nelegal la *urzeala tronurilor*. De pildă, prin folosirea unor instituții pentru *anihilarea sau scoaterea pe tușă* a unor persoane indezirabile¹.

¹ Pentru implicarea serviciilor de informații în activitatea judiciară și politică, a se vedea D. Morar, *Putea să fie altcumva. O istorie subiectivă a justiției postdecembriste*, Ed. Humanitas, București, 2022, p. 510 și urm.

O altă expresie folosită pentru a desemna existența unei puteri (oculte) în afara sistemului obișnuit de putere este sintagma **stat paralel**. Această expresie este utilizată, de regulă, în regimurile autoritariste sau cu tendințe de acest fel (cu regimuri iliberale), precum Pakistan¹, Turcia², Ungaria³ etc. De câțiva ani, și în România se vorbește despre *statul paralel*⁴.

Este real faptul că în sistemul puterii, chiar dacă vorbim despre state cu democrație veche și autentică, se află *cuibăriți* și ticăloși sau nemernici, care au *agendă personală* și uită ce atribuții au sau pentru ce sunt plătiți din banii publici, dar numărul acestora nu cred că este superior celorlalți, ci, dimpotrivă, cred că este inferior.

Consider că este validă afirmația potrivit căreia cei mai mulți funcționari publici, care lucrează în sistemul puterii statale, sunt oameni corecți, care-și respectă atribuțiile ce le-au fost conferite în baza legii.

Ca cetățean care interacționează frecvent cu reprezentanți ai puterilor statului (judecători, procurori, polițiști, grefieri, inspectori, referenți ș.a.), pot spune că cei mai mulți dintre aceștia se comportă așa cum legea le-o cere. Din păcate, mă

¹ Expresia a fost folosită de Mazhar Aziz, un pakistanez fost funcționar public, care a încercat să explice, în studiul său „*Military control in Pakistan: the parallel state*”, de ce sistemul militarizat din țara sa a devenit atât de puternic încât a dobândit forța unui „stat paralel”.

² După tentativa de puci militar din noaptea de 15 iulie 2016, președintele turc, Tayyip Erdoğan, a folosit foarte des expresia de „*stat paralel*” în conflictul deschis cu mișcarea Gülen (o comunitate condusă de Fethullah Gülen).

³ În Ungaria, premierul Viktor Orbán vorbește despre faptul că George Soros (economist, activist politic, filantrop și om de afaceri miliardar, originar din Ungaria) se află în spatele unor forțe care alcătuiesc un sistem de putere orientat împotriva intereselor statului maghiar.

⁴ În noiembrie 2017, Partidul Social Democrat (PSD) a adoptat o rezoluție de susținere a lui Liviu Dragnea, președintele acestei formațiuni politice, în lupta sa cu „*statul paralel*” din România, în contextul în care Direcția Națională Anticorupție începuse urmărirea penală față de liderul PSD de la acea vreme.

întâlnesc și cu situații în care, fie pe față, fie indirect, o parte dintre exponenții puterii statale au o conduită contrară regulilor stabilite pentru desfășurarea activității lor. Aceștia pot fi considerați pe drept cuvânt *ticăloșii sistemului*.

Dar nu cred că poate fi aruncată o anatemă asupra întregului sistem al puterii, deoarece a proceda în acest fel este profund nedrept. Ar fi o incorectitudine față de toți funcționarii publici care sunt de bună-credință, pregătiți din punct de vedere profesional, cu experiență și care respectă legea căreia trebuie să i se supună.

Instituțiile și autoritățile publice sunt precum pădurile, deoarece, în interiorul acestora, pe lângă oamenii cinștiți, se găsesc și ticăloși, la fel cum pădurile au uscăturile lor.

Netrebnicii din sistem se pot găsi într-o dublă postură. Pe de o parte, aceștia pot deține simple funcții de execuție, fără importanță instituțională, situații în care efectele negative sunt limitate la cazurile de care se ocupă. Pe de altă parte, ticăloșii sistemului se pot afla în poziții de conducere (decizie), situații în care consecințele incorectitudinii lor sunt mai grave și mai extinse.

Anatemizarea întregului sistem al puterii din cauza anumitor reprezentanți ai acestuia este greșită, din cel puțin două motive.

Primo, cei care se comportă corect nu trebuie să fie *băgați în aceeași oală*, pentru că răspunderea juridică este personală, iar nu solidară.

Secundo, tratarea nediferențiată a tuturor funcționarilor ce lucrează în sistemul puterii, fără recunoașterea meritelor celor care se comportă potrivit atribuțiilor specifice, generează un risc real de resemnare și frustrare, sentimente care dăunează dezvoltării personale pozitive și, implicit, eficienței autorităților sau instituțiilor publice.

Sistemul politic democratic din prezent este departe de a fi perfect și, până la inventarea unuia mai bun, trebuie acceptat